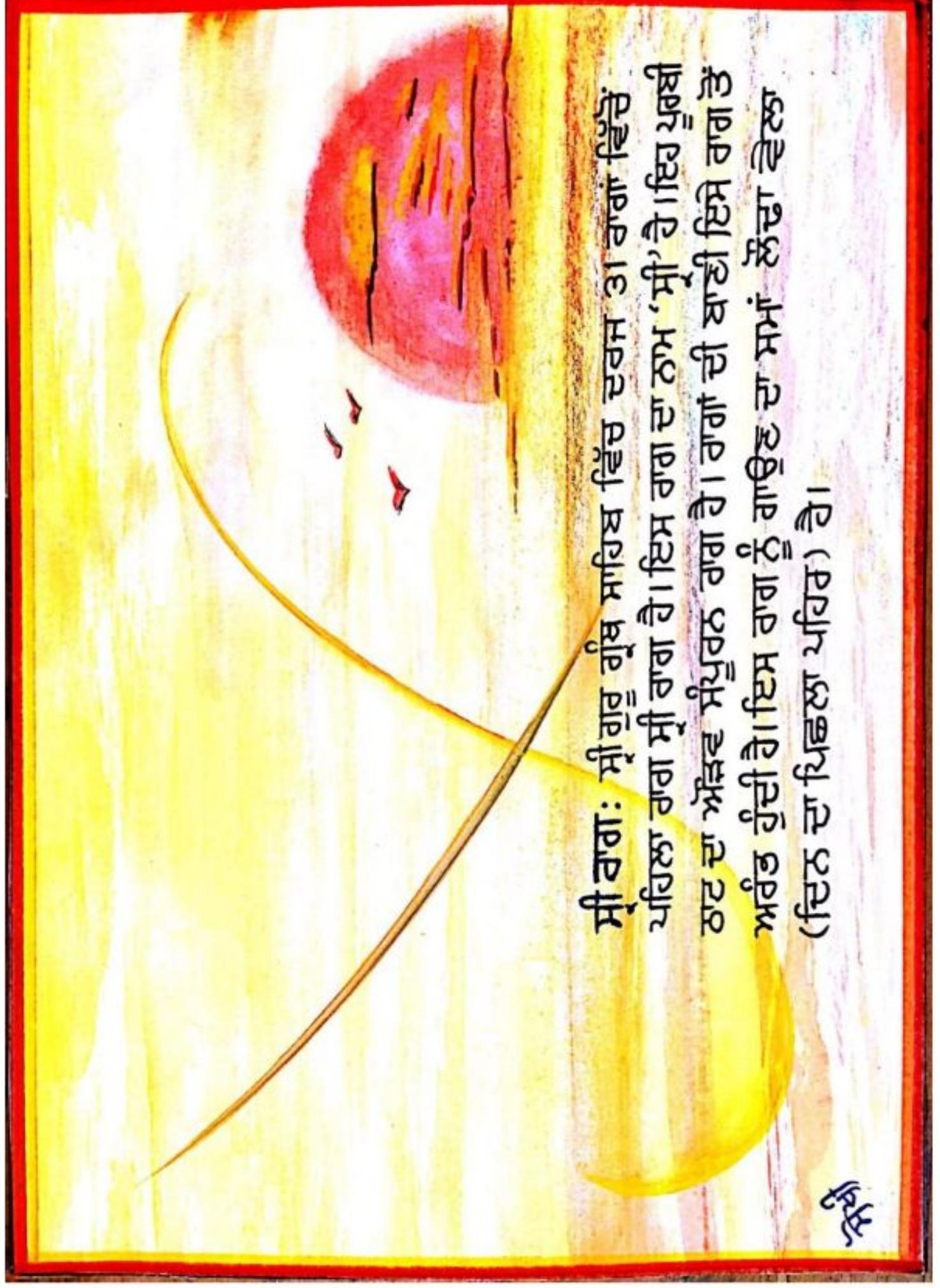

ਗੁਰੂ
ਗੁਰੂ

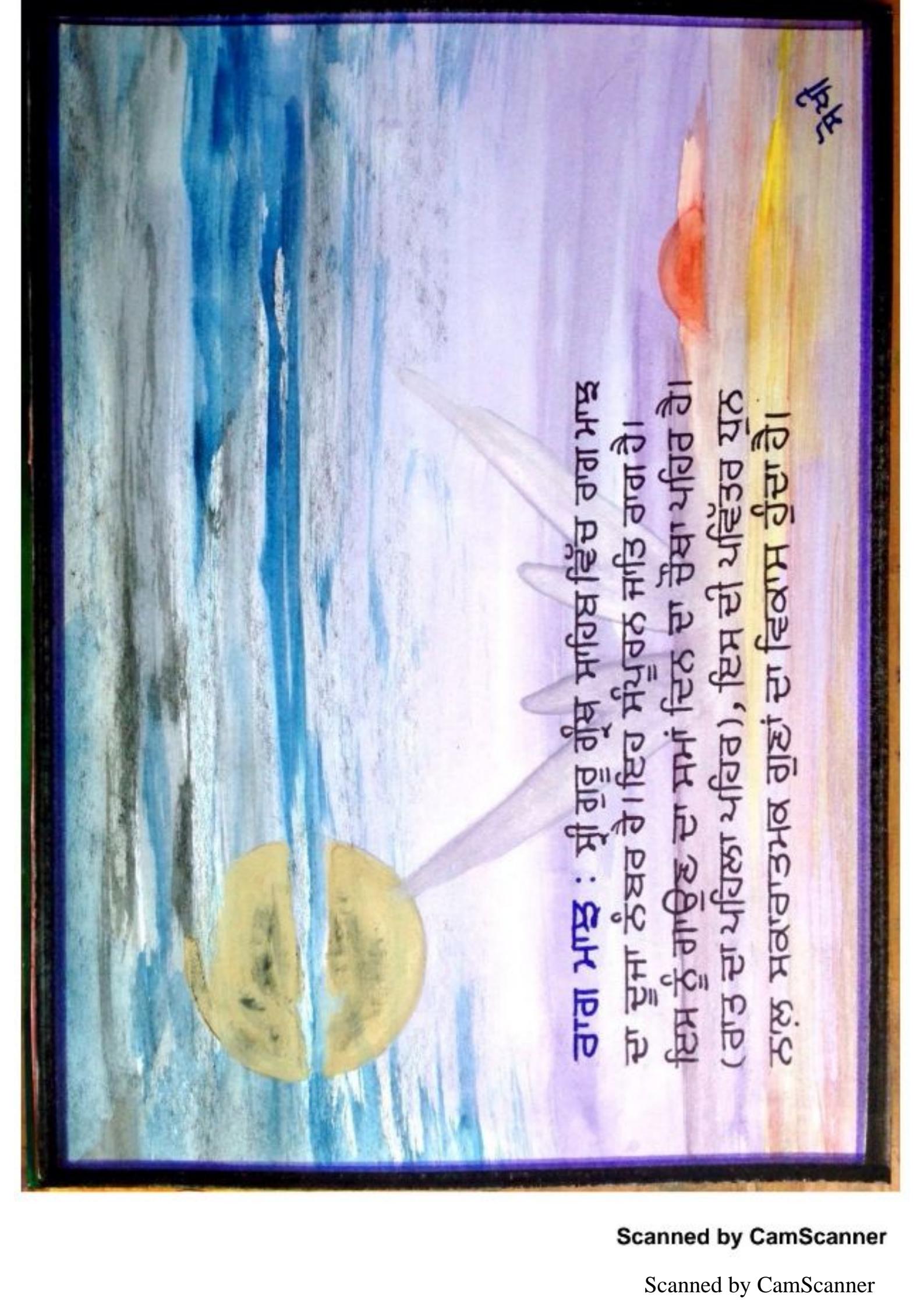
ਗੁਰੂ
ਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦੁਰਨ ਤੋਂ ਰਾਗ ਵਿੱਚੋਂ
ਚਹਿਲਾ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਰੀ' ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਮੀ
ਠਾਟ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਮੰਪੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਰਾਗ ਦੀ ਕਾਈ ਇਸੇ ਰਾਗ ਤੋਂ
ਅੰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਾਮਾਂ ਲੰਢਾ ਵੇਲਾ
(ਇਨ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਅਹਿਰ) ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ

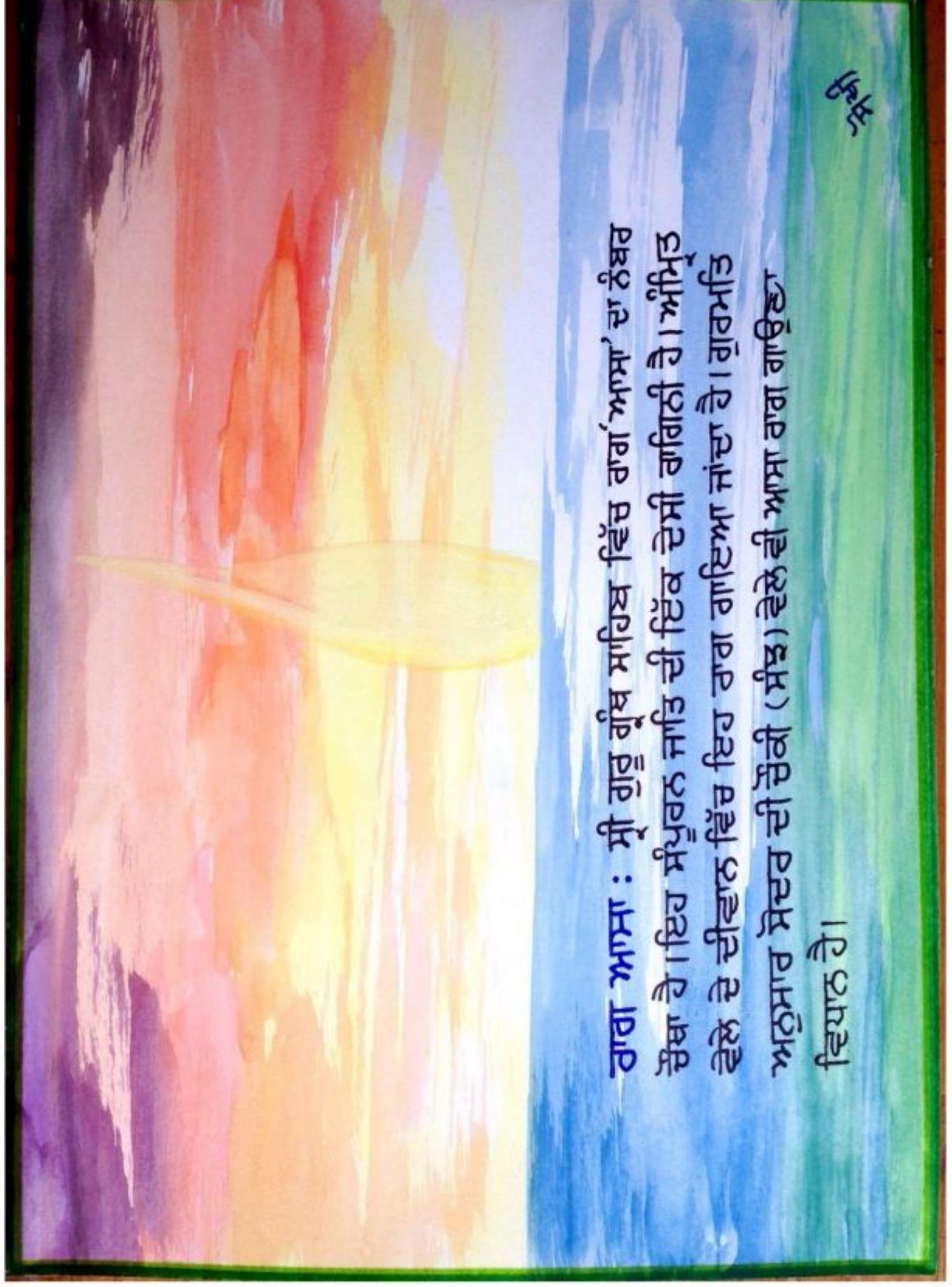

ਰਾਗ ਮਾਝ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਮਾਝ
ਦਾ ਦੁਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਤਿ ਰਾਗ ਹੈ।
ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਊਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਤੁੱਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।
(ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ), ਇਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਨ
ਨਾਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੁਖ

ਗਗਾ ਗਾਉੜੀ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ 'ਗਾਉੜੀ' ਦਾ ਨੰਬਰ
ਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭੇਟਾ - ਗਾਉੜੀ ਗੁਆਹੇਗੀ, ਦੀਪਕੀ, ਚੇਤੀ,
ਚੰਖਣੀ, ਪੁਰਥੀ, ਬੈਰਾਵਾਡ, ਮਾਝ, ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਹਨ। ਇਸ
ਗਗਾ ਦੇ ਗਾਉੜੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੰਚਾ ਧਿਹਰ ਹੈ।

ੴ

ਗੁਰਗਾ ਆਸਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਆਸਾ' ਦਾ ਨੰਬਰ
ਤੁੱਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਖੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਟਿੱਕ ਦੇਸੀ ਕਹਿਣੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਵੇਲ ਦੇ ਚੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਗ ਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਾਭਤਿ
ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਰ ਦੀ ਚੁੱਕੀ (ਸੰਝ) ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਗਾਉਣਾ
ਵਿਧਾਨ ਹੈ।

ਗੁਰੂ

ਰਾਗ ਗੁਜ਼ਰੀ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ 'ਗੁਜ਼ਰੀ' ਦਾ ਨੰਬਰ
ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਲੰਕ ਗੀਤੀਰ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ : 48
ਚਾਉਪਟੇ, 9 ਅਸਟੱਪਦੀਆਂ ਅਤੇ 2 ਵਾਰਾਂ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ
ਸਾਗੀਆਂ ਟੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਦੁਧਹਿਰ ਵੇਲੇ।

ਰਾਗ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ
ਰਾਗ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਵਲ
ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪਰਨ ਰਾਗਿਨੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੁਧ ਸੁਰ ਹਨ। ਗਉਣ
ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ

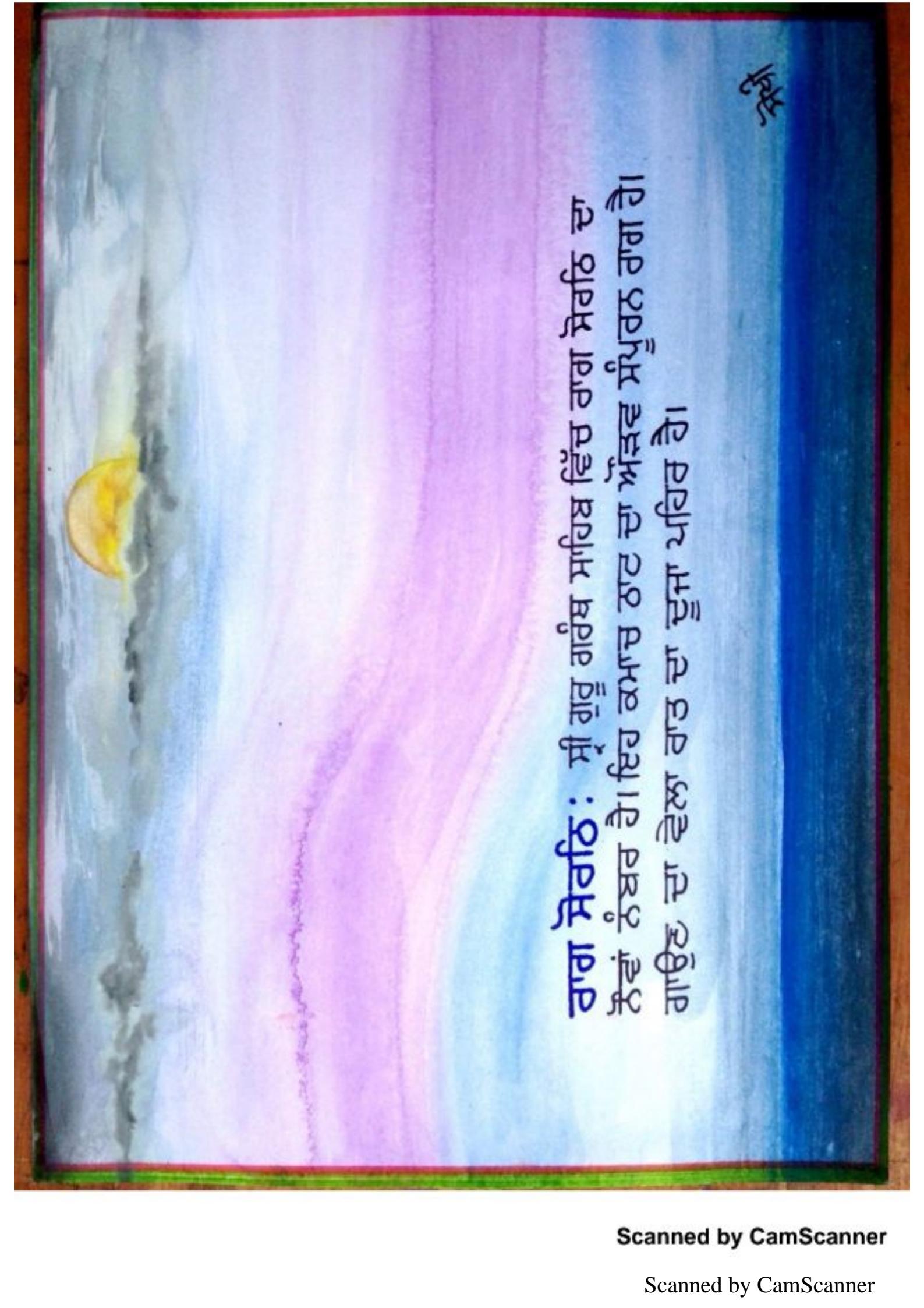
ਸਿੰਘ

ਰਾਗ ਚਿਹਾਗਾੜਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਚਿਹਾਗਾੜਾ
ਦਾ ਸੌਤਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਚਿਲਾਵਲ ਭਾਲ ਦਾ ਸੰਪਰਨ
ਰਾਗ ਹੈ। ਰਾਉਂਡ ਦਾ ਵੇਲਾ ਅੰਧੀ ਰਾਤ ਹੈ।

ਸਾਡੀ

ਰਾਗ ਵਾਡਵੰਸ਼: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਵਾਡਵੰਸ਼
ਦਾ ਅੰਠਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪਰਨ ਰਾਗ ਹੈ।
ਗਾਊਂਦ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਢੂਜਾ ਚਹਿਰ ਹੈ।

ਰਾਗ ਸੇਰਠਿ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਸੇਰਠਿ ਦਾ
ਨੇਵਾਂ ਨੰਭਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਅੰਕਵ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ।
ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਢੂਜਾ ਅਹਿਰ ਹੈ।

ਸੇਰਠਿ

ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ
ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫੀਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗਿਛੀ ਹੈ।
ਗਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਇਨ ਦਾ ਔਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।

ੴ

ਚਾਗ ਜੇਤਸਰੀ: ਸ੍ਰੀ ਗਾਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਜੇਤਸਰੀ
ਦਾ ਗਿਆਰਵਾਂ ਨੰਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਠਾਟ ਦੀ ਅੜਵ ਸੰਪਰਦ
ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੁਥਾ ਘਿਰ।

ਸੁਖੀ

ਟੈਡੀ ਰਾਗ : ਸੀਗਾਰੂ ਗੋਬ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਟੈਡੀ
ਦਾ ਆਹਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਡੀ ਨਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ
ਰਾਗਿਕੀ ਹੈ। ਰਾਮੂਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਇਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।

ੴ

ਈਰਾਕੀ ਰਾਗ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਈਰਾਕੀ
ਦਾ ਤੇਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਤ੍ਰ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪਰਨ ਰਾਗਿਵੀ
ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਧਹਿਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲਾ ਹੈ।

ਈਰਾਕੀ

ਤਿਲੰਗ ਰਾਗਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਦਾ ਸੈਦਵਾਂ
ਲੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਨਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਐੜਵਾਂ ਰਾਗ ਹੈ। ਰਾਉਂਡ
ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਧਹਿਰ ਹੈ। (ਵਰਖਾ ਤੁੱਤ ਜਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਅੱਧੀ
ਰਾਤ)

ਸੁਹੀ ਰਾਗਾ : ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰਾਗ ਸੁਹੀ ਦਾ ਪੰਨਵਰਵਾਂ ਫੰਘਰ
ਨੇ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਾਟ ਵੀ ਸਾਜ਼ਵ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਗਿਣੀ
ਵੇਲਾ ਦੇ ਘਰੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ।

ਰਾਗ ਚਿਤਕਾਵਲੁਕ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਚਿਤਕਾਵਲੁਕ',
ਦਾ ਸੇਲਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੁਰਨ ਜਾਤਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ
ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਦਾ ਵੱਲਾ ਦਿਲ ਦੇ ਢੂਨੇ ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈ।

ਸੁਖੀ

ਰਾਗ ਗੀਡੁ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਗੀਡੁ' ਦਾ
ਸਤਾਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਨਾਨਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ
ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਇਨ ਦਾ ਢੂਨਾ ਘਿਰ (ਦੂਪਘਿਰ) ਹੈ।

ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੰਗ ਸਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਰਾਮਕਲੀ'
ਦਾ ਅਧਾਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਰਵੁ ਨਾਲ ਦੀ ਸੰਪਰਨ
ਰਾਗਿਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੁਰਜ ਦੇ ਲਿਕਲਣ
ਤੁੰਲੈ ਕੇ ਪਹਿਤ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੀਕਰ ਹੈ।

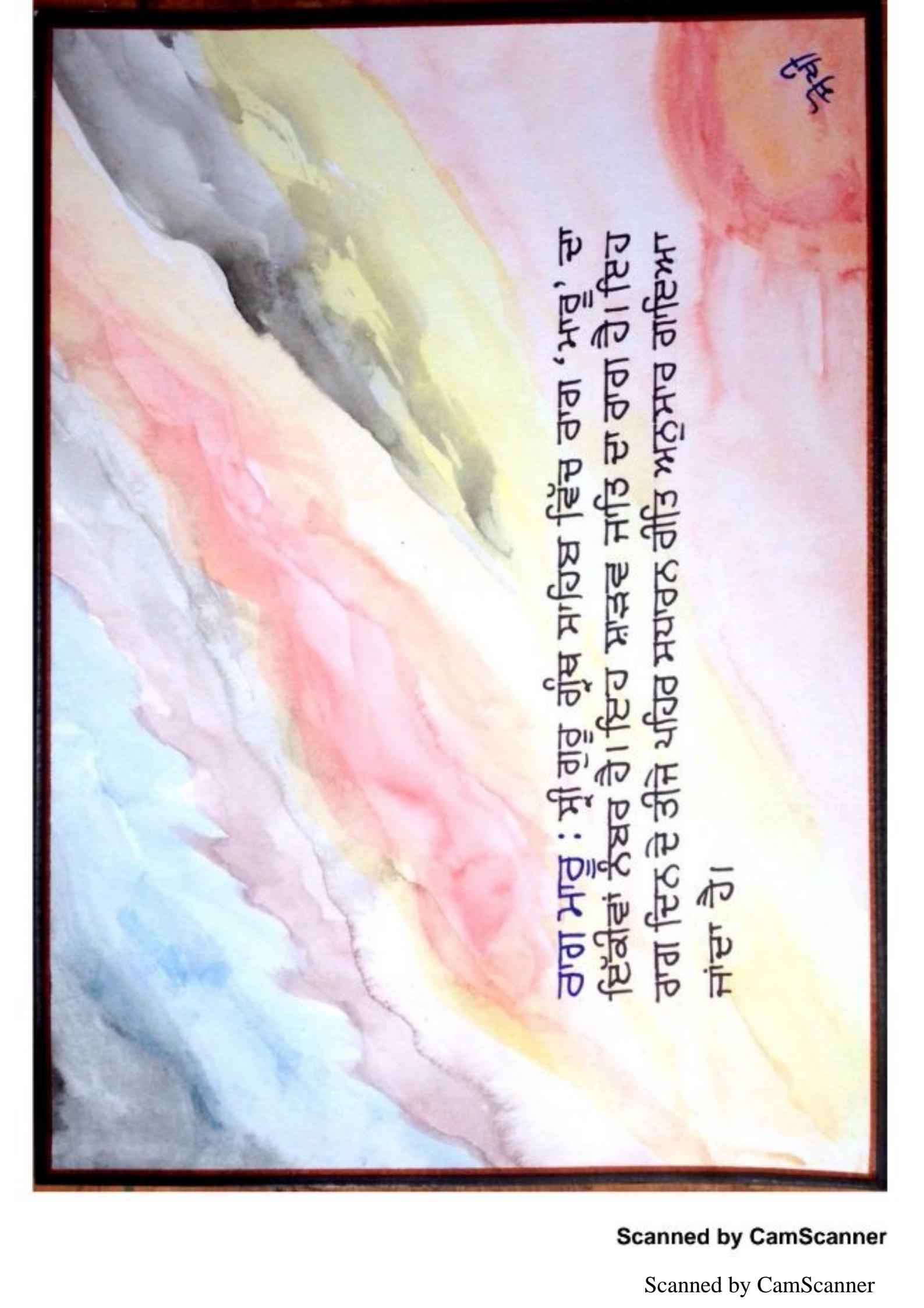
ੴ

ਗੁਰੂ

ਰਾਗ ਨਟ-ਨਰਾਇਣੁ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ
ਨਟ ਨਰਾਇਣੁ, ਦਾ ਉਨੀਵਾਂ ਨੁਚਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਤਿ
ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਂਦ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਿਨ ਦਾ ਸੁਚਾ
ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਧਹਿਰ ਹੈ।

ਸੁਖ

ਰਾਗ ਆਲੀ ਗਉਂਦਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾ, ਆਲੀ
ਗਉਂਦਾ ਵੀਹਿਵਾਂ ਨੀਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰੂ ਨਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗ
ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਉਂਦਾ ਵੀਲਕਾ ਦਿਨ ਦਾ ਢੁਲਣ ਸਮਾਂ ਤੀਜਾ ਅਹਿਰ

ਰਾਗ ਮਾਰੂ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਮਾਰੂ', ਦਾ
ਇੱਕੀਵੱਾਂ ਸ਼ੋਭਰ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਹਵੱਹ ਜਾਤਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ
ਰਾਗ ਦਿਨ ਦੇ ਤੰਜਿ ਪਹਿਰ ਸਧਾਰਨ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਇਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖ

ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਤੁਖਾਰੀ' ਦਾ
ਆਈਵਾਂ ਠੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ
ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਾਰ ਅੜ੍ਹੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ।

ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਕੇਦਾਰਾ' ਦਾ
ਤੇਈਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾਇਟ ਠਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗ
ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਘਹਿਰ ਅਤੇ
ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਘਹਿਰ ਹੈ।

ਸਾਡੇ

ਰਾਗ ਭੈਰਓ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੰਗ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹਾਰਾ 'ਭੈਰਓ' ਦਾ
ਤੁਵੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਛੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਾਡੀ ਹੈ। ਇਸ
ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸਵੇਰ (ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲ) ਹੈ।

ੴ

ੴ

ਰਾਗ ਬਾਬੰਤ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਬਾਬੰਤ' ਦਾ
ਪੰਚੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਥੀ ਭਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ
ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਾਬੰਤ ਰੁੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ
ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਸਾਰੰਗਾ : ਸੀ. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਸਾਰੰਗਾ' ਦਾ
ਛੱਡੀਵਾਂ ਨੰਚਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਢੀ ਲਟ ਦਾ ਅੰਕਵ ਸਾਨ੍ਹਵ ਹੈ। ਇਸ
ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਿਨ ਦਾ ਤੌਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।

ਰਾਗ ਮਲਾਰ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾ 'ਮਲਾਰ' ਦਾ
ਸਤਾਈਵਾਂ ਨੰਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਅੱਕਵਰ ਰਾਗ ਹੈ।
ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਂਡ ਦਾ ਹੇਲਾ ਵਰਖਾ ਤੁੰਤ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖੀ

ੴ

ਰਾਗ ਕਾਠੜਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਕਾਠੜਾ' ਦਾ
ਅਠਾਈਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਆਸਾਵਾਰੀ ਲਾਟ ਦਾ ਸ਼ਾਕਵ ਸੰਪਰਨ ਰਾਗ
ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਉਂਝ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।

ਜੈ

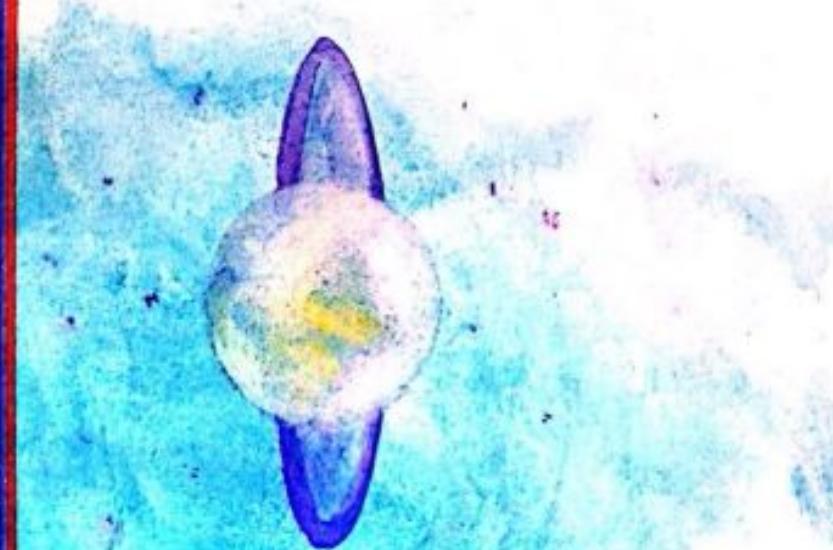
ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ
'ਕਲਿਆਣ' ਦਾ ਉੱਨੰਤੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਿਆਣ ਨਾਟ
ਦੀ ਛੜਵ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ
ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਰ ਹੈ।

ਰਾਗ ਪ੍ਰਭਾਤੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਪ੍ਰਭਾਤੀ'
ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਰਵਾਂ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ
ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਂਦ ਦਾ ਵੱਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਵੱਲਾ (ਸਵੇਰ ਦੇ ਧਿਲੇ ਪਹਿਰ ਦਾ) ਹੈ।

ੴ

ੴ

ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ
‘ਜੈਜਾਵੰਤੀ’ ਦਾ ਇਕੱਤੀਵਾਂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਟ
ਦੀ ਸੰਖੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ
ਦਾ ਵੇਲਾ ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ

ਮੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਧਬੰਧ ,
ਜਿਸ ਦੇ ਸੁਣਨ ਤੇ ਸਨਵਿੱਚ ਯੇ ਸੁ ਉਧੇਜਾ।
ਰਾਗ ਦਾ ਮੂਲ ਸੜਨ, ਰਿਸਤ, ਗਾਂਧਾਰ, ਸੱਧਮ,
ਧੰਚਮ, ਚੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ (ਸੱਤ ਸੁਰ) ਹਨ।
ਸੁਰ - ਮੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਧੁਨ, ਜੋ
ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਇਸ
ਦੇ ਸੱਤ ਤੇਦ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ: ਮੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਤਾਨ ਜੋ ਉੱਜੇ
ਸੁਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ - ਸੁ ਰਾਮ ਧਯਨ
ਅਵਰੋਹੀ: ਮੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਜਿਸ ਵਿੱਚ
ਨਿਸ਼ਾਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੜਜ ਤੱਕ ਉਤਰਦੇ ਸੁਰ
ਲਗਾਵੇ ਜਾਣੁ, ਜਿਵੇਂ - ਨੀ ਧਾ ਧਾ ਮਾ ਰਾ ਰੇ ਸਾ
ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੁਖ ਤੇਦ
ਮੰਨੇ ਹਨ -

ਸੱਜਵ (ਧੰਜ ਸੁਰ ਦੇ), ਸ਼ਾਜਵ (ਛੇ ਸੁਰ ਦੇ)

ਅਤੇ ਮੰਯੁਰਨ (ਸੱਤ ਸੁਰ ਦੇ)

ਮੰਗੀਤ ਮਾਸੂਦ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਤੇਦ ਹਨ;
ਸੁੱਧ, ਡਾਯਾਲਿਗਿਤ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣ
ਸੁੱਧ ਸੁਰ - ਸੁੱਚ ਤੋਂ ਥਾਧੇ ਹੋਏ ਸੁਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਹਾਗਾਂ ਨੂੰ ਲੋਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ
ਵਿੱਚ ਕੁਲ੍ਹ ਹੋਰ ਫੇਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਸੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ।

ਛਾਇਆਲਿੰਗਿਤ - ਦੂਸਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਹੂਲਤ ਦੀ ਕੁਲ ਲੇਲਕ ਸਿਨ੍ਹ, ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਛਾਇਆਲਿੰਗਿਤ ਹਨ।

ਸੰਕੀਰਣ : ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੁਰ ਅਤੇ ਛਾਇਆਲਿੰਗਿਤ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਆਖੋ ਵਿੱਚ ਬਿਲਫ਼ਤੂ ਤੇ ਜੋ ਭੇਦ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਕੀਰਨ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਕੀਰਤਨ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ।

ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਸ਼ੁਰਾ ਦੇ ਵਿਵੁਖ ਹੈ। ਯਹਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਰਾਗ ਨਿਤ੍ਰੂ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ।

ਰਾਗਿਣੀ : ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਨੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਮੌਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਾਚਨਾ ਕਰਕੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਯੁੱਤਰ ਖਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਗਿਣੀ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਵਾਚਕ ਰਾਗ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਸਨੌਰੀ ਮਨ ਦੀ ਸੰਵੰਦਨਾਂ ਨੂੰ ਮਰੁ
ਤੇਂ ਜਿਆਦਾ ਯੂਡਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਿਕ
ਤਰੀਗਾ ਸਨੌਰੀ ਚੇਠਨਾ ਵਿੱਚ ਹਲਚਲ ਚੈਦਾ
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਹੀ ਵੇਲੇ ਤੇ ਢੁੱਕਵਾਂ ਰਾਗ
ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਸਨੌਰੀ ਦੀ
ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੀਬਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਕੇ ਮਹੇਂ ਸਾਨੂੰ
ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਬੇਤਾਲ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੋਮਿਆ ਜਾ ਵਿਹਾ
ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ
ਆਲਮ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੋਈ ਆਤਮਿਕ
ਆਨੰਦ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਹੋ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਹਰ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਣ ਦਾ ਮਮਾਂ ਅਤੇ
ਉਸ ਦੀ ਲੈਅ ਸਨੌਰੀ ਮਨ ਤੇ ਆਚਾਨਕ
ਧੂਤੱਥ ਧੂਡਾਵ ਛੁੱਡਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ
ਦੀ ਧੂਚਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਨੂੰ
ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ ਦੇ ਰੂਧ ਵਿੱਚ ਅਨਮੋਲ ਤੋਹਫੇ
ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰ੍ਰਿੰਗ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ
ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇਹ ਅਗੀਬੀ
ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਦਾ ਅਦੂਤੀ
ਹੁਲਾਗਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ
ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਇਹ ਹੈ: -

1. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਸ੍ਰੀ' ਰਾਗ ਦਾ ਯਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਯੁਰਥੀ ਠਾਟ ਦਾ ਅੰਜਣ ਸੰਧਰਨ ਰਾਗ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਹੋਹੀ ਵਿੱਚ ਧੰਜ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਮੱਤ ਸੁਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮਮਾਂ ਲੋਚਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਧੰਜਾਂ 15 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਅਹੋਹੀ — ਮੇਰਾ ਮੀ ਧ ਨ ਮ
 ਅਵਰੋਹੀ — ਸਨ ਧਾਧ ਮੀ ਰ ਮ

2. ਰਾਗ ਮਾਲ੍ਲ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਮਾਲ੍ਲ' ਦਾ ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਰਥ ਸਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਉਣ ਲਈ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲੀ ਵਾਕ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਖੂਰਨ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਕ ਮੱਧਮ ਧੰਜਮ ਅਤੇ ਚੈਵਤ ਮੁਧ ਰਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਦੇ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਮਲੁ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਰਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੁਕਾ ਅਹਿਰ ਹੈ।

3. ਰਾਗ ਰਾਉੜੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਰਾਉੜੀ ਦਾ ਤੌਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਧੂਰਥੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਅੰਜ਼ਹੜ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਐਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੀਡੀਰ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚ੍ਰਿਹੇ ਚ੍ਰਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੇਂਦਰ ਹਨ - ਗੁਆਰੇਵੀ, ਚੇਤੀ, ਦੱਸਣੀ, ਦੀਧਕੀ, ਧੂਰਥੀ, ਬੈਰਾਗਣ, ਮਾਲੁਮਾਲਵਾ, ਅਤੇ ਸਾਲਾ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਊਂਟ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੁੱਥਾ ਸਹਿਰ ਹੈ।

4. ਰਾਗ ਆਮਾ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਆਮਾ' ਦਾ ਚੁੱਥਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਧੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਦੇਮੀ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੁਧਾਰ ਹਨ। ਆਮਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸਰਗਮ ਇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੋਹੀ - ਸਰਮਧਯਨਮ। ਅਵਰੋਹੀ - ਰਸਨਯਚਮਗਰਮ। ਇਸ ਦੀ ਆਰੋਹੀ ਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗੀਧਾਰ ਨਹੀਂ ਅਵਰੋਹੀ ਵਰਤਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਸਾ ਦੀ ਸੁਧੀ ਤੇ ਸ਼ਾਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਗਤ ਯੈਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਊਂਟ ਦਾ ਵੇਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਸ਼ੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੈ, ਮੋਦਰਦੀ ਚੁੱਕੀ (ਮੰਵ) ਵੇਲੇ ਗਾਊਂਟ ਦਾ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ।

5. ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ; ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਗੁਜਰੀ' ਦਾ ਧੰਜਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਟੋਡੀ ਠਾਟ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਜਵੀ ਰਾਗਿਣੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਧੰਜਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਗੀਡੀਰ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯੂਜਾ ਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਹੋਗੀ - ਮਰਾ ਗਾ ਮੀ ਧਾਨ ਮ ਅਵਰੋਹੀ - ਸਨ ਧਾ ਮੀ ਗਾਰੀ ਮ ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਾਰ ਧੜੀਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇਗੇ।

6. ਰਾਗ ਦੇਵ ਰੀਧਾਰੀ; ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਦੇਵ ਰੀਧਾਰੀ' ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਧਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਸਰਵਰਨਾ ਰੀਧਾਰੀ ਦੁਰਵਾਨੇ ਹੋ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਹੋਗੀ - ਸਰ ਮੇ ਧ ਧ ਸ ਅਵਰੋਹੀ - ਸਨ ਧ ਸ ਗ ਹ ਸ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਸੁਣੋਖੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਠੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸਲਤ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਉਚਾਰਨ / ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚਾਰ ਧੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਹਿਰ ਦਾ ਹੈ।

7. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰ੍ਰਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਬਿਹਾਗੜਾ' ਦਾ ਮੱਤਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਧਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਬਿਹਾਗੜਾ ਵਿੱਚ ਕੋਮਲ ਨਿਸ਼ਾਦ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਹਾਗੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸੁਦਾਈ, ਵਿੱਛੇਜ਼ੇ ਤੇ ਵਿੱਖੇਗ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ।

8 ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰ੍ਰਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਵਡਹੰਸ' ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚਠਾਟ ਦਾ ਸੰਧਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਦ ਕੋਵੇਂ ਲਗਦੇ ਹਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਅਰ ਸੁੱਧ ਹਨ। ਬੁੜੀ ਦੀਆਂ ਚਾਉੜੀਆਂ ਅਤੇ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਾਂ ਦੁਧਹਿਰੂ ਦਾ ਛੇਲਾ ਸੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਡਹੰਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

9. ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਸੋਰਠਿ' ਦਾ ਨਿਕਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਅੰਜਵ ਸੰਚਾਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ ਸੁਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸੁਰ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ - ਸ ਰ ਮ ਧ ਨ ਮ
 ਅਵਰੋਹੀ - ਸ ਨ ਾ ਧ ਧ ਮ ਰ ਾ ਰ ਸ।
 ਇਹ ਰਾਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸੁਦਰ ਤੇ ਸਨਮੋਹਣਾ ਹੈ।
 ਇਹ ਯਜੂਨ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀਹਤੇ ਅਧੇਰੇ ਆਖ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਂਡ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤੁ ਦਾ ਢੂਜਾ ਧਹਿਰ ਹੈ।

10. ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਧਨਾਸਰੀ' ਦਾ ਨਿਕਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਢੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਚਾਰਨ ਰਾਗਿਛੀ ਹੈ। ਚੰਚਮਵਾਈ ਸੁਰ ਹੈ। ਆਰੋਹੀ: ਸ ਰ ਾ ਰ ਮੀ ਧ ਧ ਨ ਅਵਰੋਹੀ: ਨ ਧ ਧ ਮੀ ਗ ਰ ਾ ਧ
 ਇਹ ਰਾਗ ਉਠਸਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਟ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਧਹਿਰ ਲਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

11. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਜੈਤਸਰੀ' ਦਾ ਗਿਆਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਥੀਤ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਰਥੀ ਠਾਟ ਦੀ ਅੱਜਵੇਂ ਸੰਯੂਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਅਗੋਹੀ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਯੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਅਵੋਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਹਨ।

ਅਗੋਹੀ : ਸ ਘ ਮੀ ਧ ਨ ਸ

ਅਵੋਰੋਹੀ : ਸ ਨ ਧ ਧ ਮੀ ਧ ਰ ਸ

ਇਹ ਰਾਗ ਕੋਮਲਤਾ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਯਹਿਰ ਹੈ।

12. ਰਾਗ ਟੋਡੀ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਟੋਡੀ' ਦਾ ਕਾਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਟੋਡੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਯੂਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਲਜ਼ਕ-ਦਾਰ ਰਾਗ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਤੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਗੋਹੀ - ਸ ਰ ਗ ਮੀ ਧ ਧ ਨ ਸ

ਅਵੋਰੋਹੀ - ਸ ਨ ਧ ਧ ਮੀ ਗ ਰ ਸ

ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਯਹਿਰ ਹੈ।

13. ਰਾਗ ਬੈਰਾੜੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਬੈਰਾੜੀ' ਦਾ ਤੇਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਵੂ ਠਟ ਦੀ ਸੰਖਾਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਚੰਚਮ ਦੀ ਅੰਗਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਬੋੜਾ ਕਠਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਯਹ ਹੈ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਬਾ ਯਹਿਰ ਹੈ।

14. ਰਾਗ ਤਿਲੀਗ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਤਿਲੀਗ' ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਕਲਿੰਗ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਲਿੰਗ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਟ ਦਾ ਇੱਕ ਅੱਖਵਾਹ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤ੍ਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਝੁੱਧ ਹਨ। ਆਰੋਹੀ: ਸ਼ ਗ ਮ ਧ ਨ ਸ
ਅਵਰੋਹੀ: ਸ਼ ਨ ਧ ਮ ਗ ਸ
ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਰਮਨ ਧਿਆਰਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਬਰਾ ਯਹਿਰ ਹੈ।

15. **ਰਾਗ ਸੂਹੀ:** ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਸੂਹੀ' ਦਾ ਪੰਦਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸ਼ਾਸ਼ਵ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਹਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸੁੱਧ ਹਨ। ਆਰੋਹੀ - ਸ ਰ ਗ ਾ ਮ ਧ ਨ ਾ ਸ
 ਅਵਰੋਹੀ - ਸ ਨ ਾ ਮ ਧ ਗ ਾ ਰ ਸ
 ਇਹ ਸੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੋਸ਼ ਭਰਿਧਰ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੋ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ (ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਧਹਿਰ) ਹੈ।

16. **ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ :** ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਬਿਲਾਵਲ' ਦਾ ਮੋਲਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਧੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ। ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੋ ਦੂਜੇ ਧਹਿਰ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈ।

17. ਰਾਗ ਰੋਤਾਂ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਰੋਤਾਂ' ਦਾ ਸਤਾਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਯੂਰਨ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ।

ਮਰਗਮ: ਸ਼ ਰ ਸ ਮ ਧ ਧ ਧ ਸ ਧ ਨ ਧ ਮ
ਗ ਮ ਰ ਸ

ਇਹ ਰਾਗ ਮਿਠਾਮ, ਸੰਦਰਠ ਅਤੇ ਚੂਲਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਧਿਰ (ਦੂਜਾਧਿਰ) ਹੈ।

18. ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਰਾਮਕਲੀ' ਦਾ ਅਠਾਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਰਵ ਠਾਟ ਦੀ ਅੱਖਵ ਸੰਯੂਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਰਣਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਧਮ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ: ਸਾ, ਰਾ, ਰਾ ਧ ਚਾ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ: ਸ਼ ਨ ਧ ਧ ਸ ਗ ਰ ਸ

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਧਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੀਕ ਹੈ।

19. ਰਾਗ ਨਟ-ਨਰਾਇਣ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਨਟ-ਨਰਾਇਣ' ਦਾ ਉਨੀਂਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਖੂਰਨ ਜਾਡਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੁਣ੍ਹਿ ਸੁਰਹਨਾ ਗੁਰਾਗਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਅੰਤਵ-ਸਾਜ਼ਵ ਰਾਗ ਹੈ। ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਰੀਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਗਾਂਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ।

ਆਰੋਹੀ - ਸ਼ਰਮਾ ਧਯ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ - ਸ਼ਨਾ ਧਯ ਮਰ ਸ

ਇਹ ਰਾਗ ਵਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਾਦ ਧਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੁ ਮਿਲਾਇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਧੂਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੰਥ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਢੂਜਾ ਖਹਿਰ ਹੈ।

20. ਰਾਗ ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ' ਦਾ ਵੀਹਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਵੂ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਖੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਧੂਰਾਤਮ ਰਾਗ ਹੈ ਜੋ ਸੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਧੂਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਦੇਵੇਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ - ਸ਼ਰਾਗ ਮੀ ਧਯ ਨ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ - ਸ਼ਨਾ ਧਯ ਮੀ ਗ ਰਾ ਸ

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਢਲਣ ਸਮਾਂ ਤੀਜਾ ਖਹਿਰ ਹੈ।

21 रागा भारू : स्री गुरु ग੍ਰੰथ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਭਾਰੂ' ਦਾ ਇੱਕੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾੜਵ ਜਾਤਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਜੇਸ ਅਤੇ ਵੇਰਾਗ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਭਾਰੂ ਦੱਖਣੀ ਤੇ ਭਾਰੂ ਕਾਫੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਗ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਬਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਤੰਜਿ ਧਹਿਰ ਮਧਾਰਨ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

22. **ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ :** ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਤੁਖਾਰੀ' ਦਾ ਕਾਟੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਖੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਰ ਸ਼ਲਤਾ, ਵਾਦੀ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਪੰਚਮ ਸਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੱਧਮ ਅਨੁਵਾਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਾਗ ਗਾ ਸ ਸਾਧ ਧਾਨ ਇਹ ਰਾਗ ਮਿਠਾਸ, ਸੁਦਰਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਭਰਿਆ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ।

23. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ 'ਕੇਦਾਰਾ' ਦਾ ਤੇਈਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾਇਟ ਲਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਧੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਸੁਖ ਅਤੇ ਤੀਵ੍ਰ ਵੇਖੋਂ ਲੋਗ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਗ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ, ਸੁਸ਼ੀ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਸੁਦਰਤਾ ਭਰਿਆ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਗਮ - ਨ ਸ ਸ, ਗ ਧ ਮੀ ਧ ਧ ਨ ਧ ਧ, ਸ ਨ ਧ ਧ, ਮੀ ਧ ਧ ਧ ਮ, ਰ ਸ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਂਟ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਹਿਰ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਹਿਰ ਹੈ।

24 | ਰਾਗ ਤੈਰਓ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਤੈਰਓ' ਦਾ ਛੁਣੌਵੀਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਇਕਗਰਤਾ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸ੍ਰੰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਯੈਵਤ ਕੇਸਲ ਇਸ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ - ਸਾ ਰਾ ਰਾ ਮ ਧ ਧ ਨ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ - ਸ ਨ ਧ ਧ ਮ ਗ ਰ ਾ ਸ

ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਯ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸਵੇਰ (ਯੂਤ ਕਾਲ) ਹੈ।

25. ਰਾਗ ਬਸੰਤ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਬਸੰਤ' ਦਾ ਯੱਚੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਰਥੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਤੁਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੇਂਵੇਂ ਅੱਧਮ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ - ਮ ਰ ਅ ਧ ਰ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ - ਰ ਨ ਧ ਧ ਮ ਰ ਮ ਰ ਸ

ਖ਼ਕਿਰਠੀ ਨਾਲ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਬੁੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਯਰ ਇਸ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਹਿਲੇਲ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਹੈ।

26. ਰਾਗ ਮਾਰੰਗ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਮਾਰੰਗ' ਦਾ ਛੱਡੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਢੀ ਠਾਟ ਦਾ ਔਜਵੇਂ ਸ਼ਾਜਵੇਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਸਾਦ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਵੇਂਵੇਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਸੁੱਧ ਹਨ।

ਆਰੋਹੀ - ਮ ਰ ਸ ਧ ਨ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ - ਸ ਧ ਨ ਧ ਮ ਰ ਸ

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਅਹਿਰ ਚੁਧਹਿਰ ਹੈ।

27. ਰਾਗ ਮਲਾਰ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਮਲਾਰ' ਦਾ ਮਠਾਈਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚਠਾਟ ਦਾ ਅੰਜਵੇਂ ਰਾਗ ਹੈ, ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਆਰੋਹੀ: ਸੁਰ ਮਾਧ ਯ ਰ ਸ ਅਵਰੋਹੀ: ਸ ਯ ਯ ਮ ਇਹ ਰਾਗ ਸਨੌਥੀ ਮਨ ਦੇ ਹਾਵਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਸਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਵਰਕਾ ਕੁੱਠ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ।

28. ਰਾਗ ਕਾਨੜਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਕਾਨੜਾ' ਦਾ ਅਠਾਈਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਆਸਾਵਾਗੀਠਾਟ ਦਾ ਸੁਜਵੇਂ ਮੰਥੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਆਰੋਹੀ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੋਤ ਸੁਰ ਹਨ।
 ਆਰੋਹੀ - ਨ ਸੁਰ ਮਾਧ ਯ ਨ ਸੁ
 ਅਵਰੋਹੀ - ਸੁ ਯ ਨ ਯ ਹਾ ਮਾਰ ਸੁ
 ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਇਹ ਭਗਤੀਯੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੀਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਧਹਿਰ ਹੈ।

29. ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ 'ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ' ਦਾ ਉਨੱਤੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਿਆਣ ਠਾਟ ਦੀ ਉੱਤਰ ਸੰਧੂ ਰਨ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਧਮ ਅਤੇ ਨਿਮਾਦ ਵਹਿਜਿਤ ਹਨ।
 ਆਰੋਹੀ: ਸ ਰ ਗ ਧ ਧ ਸ
 ਅਵਰੋਹੀ: ਸ ਨ ਧ ਧ ਸ ਗ ਰ ਸ
 ਇਹ ਰਾਗ ਸੁਸੀ ਚੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਨ ਅੰਦਰ ਜਾਂਢੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਰਸ ਚੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਯਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।

30. ਰਾਗ ਘੂਭਾਤੀ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਘੂਭਾਤੀ' ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਧੂ ਰਨ ਜਾਠ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ।
 ਆਰੋਹੀ: ਸ ਰ ਗ ਸ ਧ ਧ ਨ ਸ
 ਅਵਰੋਹੀ: ਸ ਨ ਧ ਧ ਸ ਗ ਰ ਸ
 ਇਹ ਰਾਗ ਰੰਭੀਰ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਰਸ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਰਾਉਟ ਦਾ ਵੇਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਸਵੇਰ ਦੇ ਧਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਦਾ) ਹੈ।

3। ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਾਗ 'ਜੈਜਾਵੰਤੀ' ਦਾ ਇਕੱਤੀਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਧੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਨਸ੍ਤ੍ਰੀ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਜੋਰਠਿ ਦੇ ਸੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਆਵੇਗੀ: ਸ਼ ਰ ਰ ਅ ਧ ਧ ਨ ਸ

ਅਵੇਗੀ: ਸ਼ ਨ ਧ ਧ ਮ ਰ ਾ ਰ ਸ

ਇਹ ਰਾਗ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਦਾ ਯੂਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਧਹਿਰ ਵੱਖਿਆ ਹੈ।